

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De natura Iræ. Capvt XXVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

fieri: iam illud, quam toruum, & minax.

Nemo cum suo gaudio meum contrahit animum:

Illis ego acerbis, & funestas praeuro nuptias, & caetera. Eodem spiritu Sophocles.

Ἰτ' ὠ τὰ χεῖρ' ἀποίνου: Ἐργυρῶδες,

Ἰτ' ὠδε, καὶ πέδ' ὠδε πᾶνδ' ἡμῶν σπαρῶ.

Ite, o veloces, & ultrices furia,

Gustate, nec parcae vini se exercitui, & reliqua.

Sed, qui omnium tragicorum ingenia expressit, & saepe vicit Seneca, quantus est, & quam faelix in istis imaginibus, quis hic poeta mentem vehementi quodam turbine affaram rapi, & torqueri non diceret?

— Audite hoc scelus,

Quocumq; diffugistis, audite inferi:

Audite terra, nonq; Tartara grauis.

Et atra nubes uocibus nostris uacat.

Et, Conuulsae mundam, bella uentorum undique:

Committite, & omni parte uolentium in-tona.

Et, Non sic furore cessit exitus pudor.

Populos ut omnes in pio asieculu fugem.

Arma, arma Theben, flagro propece mihi,

Referte manus tela: si remaneat furor,

Pater recedo, mortis inueniam ut in.

& caetera infinita.

Neque uero istis etiam aculeis, quamquam mitiori uir ingenio uacat Virgilius. Hac generosam, & amarulentam iram sapiunt.

Sanguine Troiano, & Rutulo dotabere Virgo:

Et Billona manet tepronub: nec face tarzum

Ciffas pragnans, igne ens: a iugales.

Quin item Veneri partu suus, & Paris alter.

Funestaque iterum recidiua in Pergama tadda.

Certe excellunt in istis motibus poetae, tum furore insito, tum armenti libertate.

Non omnia licent oratoribus, qui Musas colunt seueriores, multa tamen a poetarum gente in isto expressere: & Marcus quidem Tullius, Tragicorum assidua lectione pectus compleuit suam: Demosthenes tantus in affectibus poetarum imitator fuit, ut illi etiam interdum uersus graues, & iracundi excideret. Atq; ita ingenium formatur a poetis, sed postea oratoria falce rescanda sunt

permulta, & ciuili prudentiae adiumentis eliminanda, quae affectuum cognitio, & tractationis modus suggereret.

De natura Ira.

CAPVT XXVIII.

Iracundus hic est, & uehemens affectus, *Ἰραμαχ* & *καὶ ἀκίχη*, ut appellatur a Platone, qui nisi rationis firmitate coerceatur, quantas solet excitare tragedias! Haec autem erit optima iracundiae ratio, si a virtutis amore proficiscatur, & in improborum uictoria potius, quam ipsos homines excandescat.

D. Augustinus epist. 115. ad Nebridium ita de hoc affectu est philosophatus.

Ira est turbulentus appetitus auferendi ea, quae facilitatem actionis impediunt. Itaque plerumque non hominibus tantum, sed calamo irascimur in scribendo, cumque collidimus, atque frangimus: & aleatores tessaris, & pictores penicillo, & cuique instrumento quilibet, ex quo difficultatem se pari arbitrat. Hac autem assiduitate irascendi se crescere etiam medici affirmant. Cremeto autem fellis, rursus, & facile, & prope nullis causis existentibus irascimur.]

Definitur ab Aristotele appetitio cum dolore coniuncta, eius quae sperari potest uisionis, propter apertum, aut certe existimatum nostrum, nostrorumque contemptum.

Primum appetitio est, & ea uehemens, atque incitata. Deinde cum dolore: Grauius enim intus praecordiis affliguntur irati, ut ipsa uideantur pectora rumpere, quod diserte notat Lucretius.

Sed calidius plus est olis, quibus acris corda,

iracundaque mens facile effruescit in ira.

Quo genere in primis uis est uolentia leonum:

Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes,

Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.

Quem dolorem satis indicat uultus teret, nunc subito retrorsum sanguine fugato expallescens, nunc in os omni colore, ac spiritu uerso subrubicundus, & cruento similis, uentis tumentibus, oculis nunc trepidis, & haerentibus, nunc in uno obtutu defixis, & haerentibus.

D d d 3

Senec. in Thyeste.

In Hecule furio.

Virg. 7. Aeneid.

Arist. 2. Rhetor.

Lucret. li. 3.

Senec. l. 1. de ira.

D. Greg.

Nyff. de 8. beatitud.

Homerus

Iliad. 18.

D. Damasc.

l. 2.

Orthod.

fid. c. 26.

rentibus, &c. quæ à Seneca lib. 9. de ira, & D. Gregorio Nyffeno, de octo beatitudinibus fufius describuntur.

In hoc tamen doloris æstu titillar spes vltionis, aliquo fenfu incunditatis: quam ob cauffam Homerus nonnihil etiam mellis tribuit iracundiæ.

Diuiditur porro ira à Diuo Damasceno in tres species. Prima appellatur *χολη*, & *χολος*, quam bilem, & indignationem vertit; quæ excitari solet, cum quis ob leue dictum, aut factum statim exardescit; qui affectus cum cupiditate vltionis mixtus est, placaturque facilius.

Secunda est *μῆνις* (vbi perpetam nonnulli *μηνίω* legunt) Iracundia est permanens, & thuturna, qualis ea, quæ in Achille describitur ab Homero, tot heroum funeribus, & miserima Græciæ ingemiscens clade vix satiata.

Tertia ab eodem appellatur *νότος*, & *πό τῷ νότῳ*, quæ (inquit) ira est reposita, ac recondita, vltiscendi occasionem captans, in quo cerere eadem sermè est, ac *μῆνις*.

Eust. in l. 1. Iliad. initio.

Alij non *νότον*, sed *μηνίω* tertio loco ponunt, quæ Eustatius *φρεσίν ἰνσασίω* iram prorsus à mente alienatam, præcipitem, insanam; Latini furorem nominant: & talis est ea, quæ à Gregorio Nyffeno, cum energumencorum affectibus comparatur.

Eadem enim (inquit) iratis, quæ Energumedis accidunt. Sanguine diffusi, ac distorti eorum, qui à Dæmone torquentur, sūt oculi, lingua præceps, voces præruptæ, ac latranti similes, quassatio capicis, manuum stolidi motus, pedes instabiles, totius corporis concussio. Hæc sunt irato, & dæmoni communia. Hoc vno duntaxat differunt, quod vnum voluntarium malum est, alterum non est.

De causis Ira, & qui ad iracundiam proclines.

CAPVT XXIX.

Iracundiæ causâs, ingeniosè, vt solet, & feliciter est persequutus Aristoteles, lib. 2. Rhetoricorum.

Sex sunt (inquit) præcipuè, quæ iratos efficiunt, dolor, impedimentum, vehemens cupiditas, despicientia præsentis status, offensio

præter expectationem: quædam circumstantia. Vnde sex genera eorum colligit, qui facilius irascuntur.

Primum est eorum, qui dolent, propter aliquam despicientiam, quæ caussa iræ maxima est, & carcerarum omnium origo. Quò autem quisque vel dignitate clarior est, vel gloria cupidior, eò magis despectus iritatur.

Hinc illa querimonie Iunonis apud Senecam in Hercule furente, & apud Virgilium.

Ast ego, quæ diuum incedo regina!

Cuius rei memorabile est ira Narferis argumentum: cum enim ille animosus Eunu-
chus, & rei militaris gloria præstantissimus, *Narferis* in-
Touilam Gothorum Regem, Martio vigore, *Narferis* in-
& spiritu planè ingentem debellasset, mox *Narferis* in-
inconstantis fortunæ ludo iactatus, non modò Italiae præfectura spoliatus, sed à Sophia Imperatrice impotentis animi scemina probis concisus est. Quippe illa dicitur ab,

Narferem ad pensa / Et lanas esse relegandum.

Quæ vox nimis petulanter effusa, egregij spiritus, & roboris ducem, mirum se Iustino Imperatori, & Sophiæ eius vxori, eam telam orsurum dixit, quam nulla eorum vis, aut industria posset retexere: quod præstitit, cum Longobardos à regnis suæ squallore, ad fertiles Italiæ campos euocauit, quorum armis magna Italiae pars Imperatori detracta est, tantum veneni habuit muliebris calumnia.

Secundum: qui in rebus suis aliquo afficiuntur impedimento, siue apertè quis obstat, & refragetur, siue cum possit minime fauceat: vt si quis sitienti potum denegat, aut famelico panem.

Tertium. Ad iram propensissimi sunt, qui vehèmentè aliqua cupiditate trahuntur, vt egrotantes, paupertate laborantes, sitientes, amantes, *genus irritabile*.

Quartum: quorum præsens status despiciuntur, vt egrotans in ijs, quæ pertinent ad morbum, paupertate laborans, in ijs quæ pertinet ad paupertatem. Bellator in his, quæ ad bellum. Cuius cõtemptus manifestissima sunt exempla. Quibus enim furijs agitur Philoctetes apud Poetas, ob morbum despectus, & à Græcorum exercitu seiunctus. Quibus iræ motibus obnoxij sunt, qui ob vitium aliquod corporis, aut notam deformitatis iridentur: Cornelius Senator, cum à Domitio Corbulone struthiocamelus depilatus vocaretur, in con-

vltimè cupis obiecta iram insipientiam.